

ALMINDELIG HISTORIE

Problemvurdering og prioritering i historie. Foredrag ved Den nordiske fagkonference for historisk Metodelære på Hindsgavl 22.–26. juni 1969. *Studier i historisk metode V*. Odense, 1970. [Oslo, Universitetsforlaget]. 83 s. 15 no. kr.

Siden 1965 har en nordisk fagkonference for historisk metodelære årligt været afholdt, og *Studier i historisk metode* er titlen på den serie af publikationer, der gengiver foredragene og diskussionerne ved disse møder. Ved disse metodekonferencer har man tidligere behandlet følgende emner: historisk metode i forskning og undervisning (1965); historiens plads i samfundsforskningen (1966); opinion og opinionsdannelse som historisk forskningsobjekt (1967); historiske forklaringer (1968). *Problemvurdering og prioritering i historie* er det femte bind i den nævnte serie og er baseret på den konference, der blev afholdt på Hindsgavl i sommeren 1969.

Det må anses for et gode, at man på den nordiske metodekonference har taget problemet om grundlaget for vurderinger og prioriteringer i historieforskningen op til behandling, fordi dette problem for historikeren er af både principiel og af praktisk interesse. Det er af principiel interesse, fordi eksplicite vurderings- og prioriteringskriterier samtidig implicerer eller er en funktion af en definition af historieforskningens mål. Det er af praktisk interesse, for selvom det konkret er muligt aldrig at opstille mere principielle kriterier for hvad der må anses for at være værdifuld eller relevant historieforskning, så må historikere både personligt og institutionelt nødvendigvis foretage vurderinger og prioriteringer i deres daglige arbejde. Problemet er, at der er et tydeligt behov for kriterier, men det er samtidigt yderst vanskeligt at begrunde og skabe enighed om et bestemt sæt af kriterier.

Docent Knut Helle lægger ud med et indlæg, der som titel har »Hvorfor skal vi beskjeftige oss med historie?«. Udgangspunktet for Helle er en erkendelse af, at man i nutiden har draget historieforskningens egenverdi i tvivl. Han stiller sig kritisk til forsøgene på at legitimere historieforskningen ved at tilpasse den til den faktiske efterspørgsel efter historisk viden, der eksisterer i nutidens samfund. I modsætning hertil søger Helle at retfærdiggøre historieforskningen ved hjælp af en tese om »et menneskelig grunnbehov for historisk innsikt og erkjennelse, som den vitenskapelige historieforskning har bidratt til og fortsatt kan bidra til å oppfylle« (s. 18). Ved hjælp af denne tese mener Helle, at det er muligt dels at begrunde historieforskningens værdi og nytte og dels at fastholde en pluralisme med hensyn til valg af emner.

I sit indlæg »Historikeren – produkt og produsent av historie« anlægger universitetslektor Per Maurseth en videnssociologisk betragtningsmåde på historieforskningen. På denne måde søger Maurseth dels at erkende, hvilke sociale forudsætninger der har betinget det fremherskende objektivitetsideal, hvor en kølig og neutral holdning anses for at være kernen i videnskabelighed, og dels at pege på de sociale konsekvenser, der fremkommer, fordi et sådant ideal er virksomt i nutidens samfund. Ifølge Maurseth er en vigtig konsekvens af

dette objektivitetsideal, at historikeren bliver fremmedgjort i sit forhold til det menneskelige indhold i fortiden – for eksempel betragtes politik som et magtspil, og indholdet af de politiske konflikter anses ikke for at være væsentligt. Man kan formulere det således, at Maurseth betragter det nuværende objektivitetsideal og fremmedgjorthed som korrelativer.

Baggrunden for professor Erik Lönnroths bidrag »Et forskningsråds kriterier for prioritering af problemområder« er de konkrete vanskeligheder, som et forskningsråd til daglig står over for ved prioriteringen af forskningsprojekter. I dette indlæg gør Lönnroth sig til talsmand for en pragmatisk historieforskning og peger i denne forbindelse på, »att metodik kan bli en alldeles ofruktbar luftakrobatik, om den inte avser att bana väg för en bestämd sorts forskning, som vi anser värd att satsa på« (s. 45). I overensstemmelse med dette synspunkt hævder han, at forskningsprojekter skal prioriteres ud fra deres samfundsnytte. Hans kriterium for samfundsrelevans er, at et projekt beskæftiger sig med den ujævne magtfordeling mellem minoritets- og majoritetsgrupper i fortiden, og at det beskæftiger sig med udviklingstendenser, således at der fremkommer et prognostisk perspektiv.

Docent Sune Åkermans bidrag »Forskningsprojekt och ensamforskning« er bogens mest konkrete beskrivelse af prioriteringsproblematikken. Med udgangspunkt i det forskningsprojekt om emigration, som har stået på i Uppsala siden 1965, gives der en detaljeret beskrivelse af de forskellige prioriteringsproblemer, der opstod under arbejdet med dette projekt. I denne sammenhæng peger Åkerman på både fordele og ulemper ved gruppeforskning. Af fordele nævnes, at man i en gruppe er nødt til fra begyndelsen at klarlægge sine valg og prioriteringer helt præcist. Til gengæld har gruppeforskning den ulempe, at det undervejs er væsentligt vanskeligere at foretage omprioriteringer.

I sit indlæg »Faglige kriterier for vurdering af historiske forskningsresultater« behandler professor Svend Ellehøj de kriterier, der gør eller bør gøre sig gældende ved anmeldelser af historisk faglitteratur. Der peges i denne sammenhæng på, at en faglig vurdering ikke kun skal omfatte værkets problemstilling og struktur og dets forhold til kildegrundlaget og den relevante litteratur, men også så vidt muligt skal inddrage forfatterens milieu og hans forhold til mere almene teorier. Ellehøj fremhæver også, at selvom det sæt af faglige vurderingsnormer, der er virksomme i anmeldelser, er yderst kompliceret, så er det alligevel stort set muligt at nå frem til fagligt tilfredsstillende vurderinger af historiske forskningsresultater.

Som en helhed giver bogen et godt indblik i både de mere konkrete og de mere principielle aspekter ved vurderingsproblematikken. Ved denne metodekonference berørte man flere gange mere grundlæggende spørgsmål som for eksempel objektivitetsproblemet, forholdet mellem videnskab og ideologi og spørgsmålet om metodik er værdineutral, men nogen dyberegående behandling fik disse problemstillinger ikke. Generelt savnedes der en mere systematisk behandling af vurderingsproblematikken. Der manglede et forsøg på præcist at definere meningen med begreber som værdi, vurdering, valg, norm og en klarlæggelse af disse fænomeners rolle i erkendelsesprocessen. De fleste bidragydere syntes uden diskussion at acceptere tesen om en radikal forskel mellem kendsgerning og værdi. Denne teses holdbarhed er i min vurdering det mest fundamen-

tale problem i denne sammenhæng, og det er et problem, der bør tages op til eksplicit diskussion, hvis man ønsker at arbejde videre med vurderingsproblemet i historieforskningen.

BERNARD ERIC JENSEN

HOWARD NELSON TUTTLE: *Wilhelm Dilthey's Philosophy of Historical Understanding: A Critical Analysis*. Leiden, E. J. Brill, 1969. viii, 114 s. 24 Gld.

Inden for Diltheyforskningen er der i nutiden behov for både historiske og kritiske studier. Diltheys tænkning indtager en central plads i de humane videnskabers historie, og dette gælder ikke mindst historievidenskaben, hvor hans ideer kom til at danne skole inden for disciplinen *Geistesgeschichte*. Målet for de historiske studier må være en adækvat fortolkning af udviklingen i Diltheys tænkning samt en klarlæggelse af denne tænknings indflydelse på udviklingen af de humanistiske discipliner, der står i gæld til Dilthey. Men Diltheys ideer kan gøre krav på mere end blot historisk interesse. Hele det problemkompleks om et særegent erkendelsesteoretisk og dermed metodisk grundlag for de humane videnskaber, der nøje knytter sig til Diltheys navn, er stadig yderst aktuelt, og nogen almindeligt accepteret løsning på dette problem er endnu ikke nået. Der er således også behov for kritiske studier, der i en systematisk sammenhæng analyserer Diltheys ideer og tager stilling til holdbarheden af disse.

Tuttles bog *Wilhelm Dilthey's Philosophy of Historical Understanding: A Critical Analysis* hører som titlen angiver til blandt de kritiske studier, og den bidrager stort set ikke med noget nyt på den historiske front. I forhold til den nyere Diltheyforskning er det særegne ved Tuttles analyse forsøget på at konfrontere Diltheys historieteoretiske ideer med den logisk og analytisk orienterede historieteori, der i øjeblikket er fremherskende i den angelsaksiske verden. Det centrale tema i Tuttles analyse er problemet om objektivitet i den historiske erkendelse. Idet han behandler Diltheys forsøg på at løse dette problem, inddrages mange andre aspekter af Diltheys tænkning i analysen – for eksempel årsagsforklaringer, brugen af den ideal-typiske metode og Diltheys *Weltanschauungslehre*.

En stor del af analysen fikseres på Diltheys tese om brugen af den interpretative forståelse (*Verstehen*) i den historiske erkendelse. Ifølge Tuttle er begrebet *Verstehen* tvetydigt i Diltheys tænkning, men den centrale betydning er indfølelse eller indlevelse i fortidige menneskers bevidsthedsliv. Tuttle prøver til stadighed under analysen at afsløre svaghederne og manglerne ved Diltheys ideer. For eksempel hævder han, at Diltheys teori om den interpretative forståelse ikke umiddelbart kan anvendes ved tolkningen af konstaterende udsagn (»that-statements«), men kun vedrører forklarende udsagn (»why-statements«). Dette er dog ikke korrekt, thi så snart man blot vil begribe et ords mening, så er man ifølge Dilthey tvunget til at benytte den interpretative forståelse. Sammenfattende kan man sige, at Tuttle accepterer, at den indfølelses metode er nødvendig og central i historieforskningen, thi uden denne metode kan man ikke erkende motiverne bagved de historiske personers adfærd. Hans kritiske konklusion er, at den indfølelses metode må komplementeres med lovteorien om historiske forklaringer, således som den er udviklet hos de angelsaksiske